

Baltijas valstu iedzīvotāju līdzdalības veidi Dziesmu un deju svētku tradīcijā: līdzīgais un atšķirīgais

Anda Laķe¹, Līga Vinogradova²

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Komunikācijas fakultāte

² Doktorantūras nodaļa

Ievads. Laikā pirms Igaunijas, Latvijas un Lietuvas neatkarības simtgades svinībām sabiedrībā ir aktualizējušies jautājumi par nacionālo un etnisko vērtību, tradīciju, rituālu, simbolu un kultūras mantojuma saglabāšanu. Dziesmu un deju svētku tradīcija ir viens no visspilgtākajiem nacionāla mēroga nemateriālā kultūras mantojuma elementiem, ko izmanto, lai raksturotu Baltijas tautu identitāti, un tas ir iekļauts visu trīs Baltijas valstu simtgades svinību programmās. Dziesmu un deju svētki (turpmāk – svētki) ir pasaulē atzīta nemateriālā kultūras mantojuma izpausme, tie balstās *a capella* dziedāšanas tradīcijās, bet mūsdienās tie ir attīstījušies par multidisciplināru pasākumu, kas aptver dažādus mākslas žanrus un izpausmes veidus. Lai uzsvērtu tradīcijas unikalitāti, UNESCO tos ir iekļāvusi cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā, kas mudinājis Igauniju, Latviju un Lietuvu attīstīt svētku tradīcijas monitoringa sistēmu un meklēt svētku ilgtspējas priekšnosacījumus. Viens no būtiskākajiem faktoriem, kas uztur svētku tradīciju, ir plašā amatiermākslas kustība visās trijās valstīs, tomēr līdzšinējie pētījumi liecina, ka katras valsts un dažādu sociālu grupu iedzīvotāju iesaistes pakāpe gan amatiermākslā, gan svētku tradīcijā ir neviendabīga. Iedzīvotāju līdzdalība un emocionālā piesaiste svētku tradīcijai būtiski ietekmē arī sabiedrības viedokli par svētku finansēšanu no publiskajiem līdzekļiem, kā arī tradīcijas attīstības un ilgtspējas prognozes.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir izpētīt Igaunijas, Latvijas, Lietuvas iedzīvotāju līdzdalības formas Dziesmu un deju svētku tradīcijā un salīdzināt tradīcijas saglabāšanas un ilgtspējas scenārijus Baltijas valstīs. Mērķa sasniegšanai tika izmantoti teorētiskie un empīriskie izziņas instrumenti. Lai iegūtu nepieciešamos empīriskos datus, tika veikta reprezentatīva Baltijas valstu iedzīvotāju aptauja. 2017. gada augustā pēc Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centra pasūtījuma uzņēmums *Kantar TNS* veica Latvijas, Lietuvas un Igaunijas iedzīvotāju aptauju. Datu ieguves tehnika – telefonintervija. Aptaujas mērķauditorija bija Latvijas, Lietuvas un Igaunijas iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Šīs vecuma grupas iedzīvotāju skaits Latvijā ir 1 611 326, Lietuvā – 2 150 968, Igaunijā – 980 821. Aptaujā tika izmantota stratificēta daudzpakāpju nejauša izlase, kontrolējot mērķa grupas sociāldemogrāfiskos parametrus: dzimumu, tautību, vecumu, dzīvesvietas tipu un reģionu. Izlases lielums katrā valstī ir $n = 1010$, kopumā – $n = 3030$.

Rezultāti. Pētījumā tika identificēti trīs līdzdalības līmeņi: aktīva līdzdalība, pasīva tieša līdzdalība un pasīva netieša līdzdalība. Ievērojams skaits Baltijas valstu iedzīvotāju ir kategorizējami kā aktīvi svētku līdzdalībnieki: 38% aptaujāto latviešu, 37% – igauņu un 31% – lietuviešu. Igaunijā ir vislielākais to iedzīvotāju īpatsvars, kuri svētkos ir piedalījušies kā Dziesmu un deju svētku kolektīva dalībnieki (vai bijuši tā vadītāji) – 29%, savukārt Latvijā – 27% un Lietuvā – 25%. Pasīvā tiešā līdzdalība ietver tos iedzīvotājus, kuri ir apmeklējuši svētku pasākumus (ieskaitot gājienus). Svētku pasākumos ir piedalījušies 65% Igaunijas iedzīvotāju, 51% – Lietuvas un 45% – Latvijas. Pasīvā netiešā līdzdalība ietver tos iedzīvotājus, kas ir sekojuši svētku notikumiem plašsaziņas līdzekļos. Latvijā kopumā 74% respondentu ir netieši piedalījušies svētkos, Igaunijā – 82%, bet Lietuvā – 63%.

Secinājumi. Līdzdalības formu salīdzinājums norāda uz atšķirībām attieksmē pret Dziesmu un deju svētkiem, kas ļauj identificēt atšķirīgu svētku attīstības scenāriju Igaunijā, Latvijā un Lietuvā.